

NASIONALIS ATAU KOMUNALIS: SIR SYED AHMAD KHAN DAN MAHATMA GANDHI DALAM SEJARAH MODEN INDIA

*M. Rajantheran
Md. Afandi Hj. Awang*

PENDAHULUAN

Persoalan komunalisme di India adalah satu persoalan besar yang sukar diatasi. Persoalan ini dapat jejak lebih kurang seratus tahun sebelum India mencapai kemerdekaan.¹ Peperangan kemerdekaan India pertama ini,² dianggap sebagai titik tolak bercambahnya fahaman ini. Pada peperangan tersebut, orang Hindu dan Islam dalam pasukan tentera British, bangun memberontak terhadap ketua mereka dan kemudian merebak menjadi satu penentangan massa terhadap penjajah British supaya keluar dari India.³ British berjaya menundukkan pemberontakan tersebut, dan selepas itu menyaksikan pemerintahan British di India, bercorak “pecah-perintah” dan secara halus melaga-lagakan antara Hindu dan Muslim. Dengan dasar seperti ini, pemerintahan mereka di India terus berlanjutan hingga 100 tahun kemudian. Walaupun India telah merdeka namun isu-isu komunalisme tidak segera padam.

Komunalisme yang sering membawa pertumpahan darah, merupakan mimpi ngeri bagi sebahagian besar penduduk India yang rata-rata di bawah paras kemiskinan. Akibat daripada komunalisme, rusuhan antara penduduk beragama berlaku dan mengakibatkan kehilangan nyawa, harta benda, persahabatan, hubungan kejiwaan, harga diri dan hilangnya kepercayaan antara satu sama lain, merentasi pertimbangan waras keturunan dan agama. Walaupun komunalisme dianggap buruk dan tidak beradab, pada realitinya, ia digunakan sebagai senjata bagi menimbulkan kekacauan supaya kepentingan pihak kelas atasan Hindu tidak terganggu gugat.

Keadaan menjadi bertambah buruk apabila ia disokong, baik secara langsung ataupun tidak, oleh kuasa politik, pemimpin agama, pemimpin kaum/puak, pemimpin pertubuhan, pemimpin budaya/kesenian termasuk pemimpin politik yang memerintah atau pembangkang. Pada masa *BJP (Bharatiya Janata Party =Parti Rakyat India)* memerintah India, kekacauan dan pertumpahan darah atas sebab komunal sering berlaku, dan ironisnya ia berlaku di hadapan pihak yang sepatutnya mengawal keselamatan awam, tetapi lebih banyak memerhati daripada mengambil tindakan menyuraikan keganasan. Sebab itu, sesetengah pihak menuduh kerajaan *BJP* bersekongkol dengan kumpulan pencetus rusuhan yang terdiri daripada sayap pemudanya (*Bajrang Dal*) dan disokong oleh sayap antarabangsanya (*Vishwa Hindu Parishad*).

PENGERTIAN KOMUNALISME

Komunal, perkataan pinjaman daripada bahasa Inggeris “*communal*”, bererti “kehidupan komunal”, atau “perkauman” atau dalam hubungan dengan perkataan *riots* bererti “rusuhan kaum”.⁴ Komunal juga merupakan “satu perkara yang dilakukan secara berkongsi atau dibuat oleh semua ahli masyarakat itu. Komunal dalam pengertian *conflict*, membawa maksud, konflik yang terjadi antara masyarakat yang berbeza, terutamanya antara mereka yang berlainan agama atau asal usul etnik”.⁵ Ia juga merujuk kepada sesuatu yang dikongsi bersama oleh sekumpulan orang. Individu atau kumpulan orang yang berfahaman atau melakukan aksi komunal digelar komunalis (*communalist*). Komunalisme atau *Communalism* bererti, “satu prinsip organisasi politik berdasarkan persekutuan masyarakat” atau “amalan hidup bersama secara bermasyarakat” atau “kesetiaan terhadap kumpulan etnik sendiri lebih besar daripada masyarakat lain”.⁶

Justeru, komunalisme memberi maksud: Sekumpulan orang yang dengan kuat mempertahankan hak etnik, agama, bahasa, budaya dan kepentingan masyarakatnya semata-mata. Mereka juga meletakkan kedudukan masyarakat pada tahap paling tinggi yang mengatasi kehendak individu. Individu, memberi pengaruh kepada masyarakat untuk bergerak ke arah memperjuangkan suatu tujuan tertentu. Dengan demikian, komunalisme boleh berada dalam pelbagai wajah yang mampu bertukar rupa bentuk mengikut keadaan yang disengajakan. Ia juga boleh bertukar bentuknya kepada bentuk yang buruk, apabila proses pembangunan identiti sesebuah masyarakat, semata-mata berdasarkan agama masyarakat itu.

LATAR BELAKANG RINGKAS SIR SYED AHMAD KHAN DAN MAHATMA GANDHI

Sir Syed Ahmad Khan

Sir Syed Ahmad Khan, dilahirkan pada 17 Oktober 1817, di Delhi, India.⁷ Beliau adalah anak kedua daripada tiga orang adik beradik. Bapanya, Syed Muhammad Muttaqi, seorang yang rapat dengan Maharaja Akhbar II. Atas hubungan ini, beliau menjadi orang yang berpengaruh di Istana Diraja Mughal.⁸ Ibunya bernama Azizun Nisa Begum,⁹ anak perempuan sulung Khwajah Fareed-ud-Din Ahmad, seorang Perdana Menteri zaman Mughal. Syed tidak mendapat pendidikan formal, ini kerana keadaan pada masa itu menyebabkan ibu bapanya terpaksa memberikan pendidikan tradisional semata-mata kepada beliau. Setelah kematian bapanya pada tahun 1838, Syed yang masih remaja berumur dua puluh satu tahun, memutuskan untuk memikul tanggungjawab menyara keluarganya.¹⁰ Beliau memasuki perkhidmatan British sebagai *Sirishtedar (Recorder)*¹¹ di Jabatan Jenayah, pejabat *Sadr Amin (Subjudge)* di Delhi. Kerjaya beliau meningkat menjadi *Sadr Amin* dan seterusnya menjadi hakim, Mahkamah Kes Kecil (*Small Case Court*), di Benares (1867), sehingga beliau bersara daripada perkhidmatan kehakiman pada 1876.¹²

Semasa Pemberontakan Sepoy (1857-58), beliau menyebelahi pihak British, menyelamatkan banyak nyawa orang-orang Inggeris, dan memberi perlindungan

kepada mereka walaupun nyawanya terancam. Beliau mendapat pujian pihak British dan dihadiahkan dengan sebuah ladang yang sangat berharga tetapi beliau enggan menerimanya.¹³ Setelah pemberontakan tenang, beliau duduk dan menganalisis sebab-sebab berlakunya pemberontakan orang India dan menyediakan sebuah risalah bertajuk "*Asbab-e-Baghavat-e-Hind*" dalam bahasa Urdu,¹⁴ (Punca Pemberontakan Orang-orang India), diterjemahkan ke bahasa Inggeris sebagai *The Causes of The Indian Revolt*, pada 1873.¹⁵ Beliau kemudian menghantarkan 500 naskah buku tersebut kepada kerajaan British di England, walaupun dinasihatkan sebaliknya oleh seorang kawan rapatnya. Syed bertegas dengan berkata, "Saya menganggap tugas saya terhadap negara, rakyat, dan kerajaan untuk membawa perkara ini ke pengetahuan umum. Tetapi jika saya mengalami akibat buruk daripada sebab yang memberi faedah kepada kedua-dua empayar dan rakyatnya, saya akan menanggungnya".¹⁶

Pada tahun 1869, beliau melawat London dan mulai bergiat dalam berbagai aktiviti sosial, kesusasteraan serta aktiviti politik. Beliau dijemput menghadiri majlis makan malam oleh para *Lord* dan *Duke* dan berkesempatan bertemu dengan ramai penggiat seni dan pekerja biasa. Atas jasa-jasanya terhadap kerajaan British terutama dalam membantu dan melindungi masyarakat British pada masa pemberontakan Sepoy, beliau dianugerahi "*Companion of the Star of India*" (C.S.I) di London¹⁷. Sebelum pulang ke India, beliau melawat dua buah universiti terkenal Britain iaitu *Oxford* dan *Cambridge* dan beberapa buah kolej swasta termasuk *Eaton* dan *Harrow*. Ini untuk dijadikan model bagi penubuhan *Muhammadan Anglo-Oriental College* di India.¹⁸

Di antara ciri yang dikagumi pada diri Syed ialah sifat prolific beliau dalam penulisan. Walaupun tidak berpendidikan formal dan meninggalkan pelajaran pada usia 19 tahun, namun hal tersebut tidak membatasi beliau daripada menjadi seorang penulis yang kritikal dan produktif. Beliau menulis dalam pelbagai bidang, seperti keagamaan, termasuk mengulas kitab *Bible*, sejarah dan lain-lain.

Apabila beliau meninggal dunia pada 27 Mac 1898, beliau ditangisi ribuan manusia. Beliau telah memberikan sumbangan bererti terhadap masyarakat Islam pada ketika mereka tiada pimpinan selepas kejatuhan empayar Mughal di benua kecil India. Beliau disifatkan sebagai pendidik, pemidato, pemimpin masyarakat, pemimpin politik, mujadid, pemikir agama, jurnalis,¹⁹ pengarang, pakar undang-undang (*jurist*),²⁰ dan salah seorang tokoh ternama dalam sejarah India moden.

*Who dares call you dead? Verily!
You are the most alive of all the living
For, are not your virtues immortal and
Your achievements eternal?*²¹

Mahatma Gandhi ²²

Mohandas Karamchand Gandhi, Bapa kemerdekaan India,²³ telah dilahirkan pada 2 Oktober 1896, di Porbandar, sebuah pekan kecil di Gujarat yang terletak di sebelah

Pantai Barat India. Beliau dilahirkan dalam keluarga kelas pertengahan kasta *Bania*.²⁴ Datuknya menjadi *Diwan* atau Perdana Menteri Porbandar dan kemudian digantikan oleh anaknya Karamchand, bapa Gandhi. Putlibai, ibu Gandhi adalah seorang yang taat beragama dan meninggalkan kesan mendalam terhadap Gandhi.²⁵

Gandhi mula bersekolah rendah di Porbandar, dan menyifatkan dirinya sebagai amat pemalu dan mengelak berkawan dengan rakan-rakan sebaya. Semasa di sekolah Menengah, beliau dikahwinkan dengan Kasturbai yang sebaya umur dengannya iaitu tiga belas tahun.²⁶ Pada 1887, sebaik sahaja beliau lulus peperiksaan matrikulasi, beliau memasuki kolej Samaldas di Bhavnagar, Ahmedabad. Atas nasihat kawan keluarga beliau, Gandhi dihantar belajar ke England, ini bagi membolehkan Gandhi meneruskan kerjaya bapanya sebagai *Diwan*.

Setelah mendapat cukup wang yang diusahakan oleh abangnya, Gandhi berangkat ke England, di tengah bangkangan kuat penghulu masyarakat kasta Bania yang melarang Gandhi ke luar negara kerana takut Gandhi membelakangkan ajaran agama. Setelah sepuluh hari tiba di London, Gandhi mendaftarkan diri di *Inner Temple, College of London* dan memanfaatkan masa hampir tiga tahun belajar Undang-undang dan bahasa asing seperti bahasa Inggeris, Perancis dan Latin.

Setelah lulus peperiksaan akhir Undang-undang, beliau ditauliahkan sebagai seorang peguam dan berdaftar di Mahkamah Tinggi London pada 1891, dan tidak lama kemudian, pulang ke India. Beliau mengatakan, sekalipun beliau telah berjaya dalam pengajian, ia tidak mengakhiri rasa tidak bermaya dan takut. "Saya tidak merasa diri berkelayakan untuk menjadi pengamal Undang-undang".²⁷

Gandhi membuka firma guamannya di Bombay. Selepas enam bulan, keadaan memaksa beliau menutup firma guamannya dan berpindah ke Rajkot. Dalam keadaan ini beliau menerima tawaran sebagai penasihat undang-undang sebuah firma besar India di Afrika Selatan dengan bayaran sebanyak £105 bagi tempoh setahun.²⁸ Dengan bayaran sebesar itu, Gandhi bertekad untuk membantu memenuhi keperluan keluarga abangnya yang selama ini membantu beliau dari segi kewangan dan keperluan hidup, terutama semasa beliau belajar di England.

Pada tahun 1893, beliau berangkat ke Afrika Selatan dan dalam perjalanan kereta api ke Pretoria, salah seorang penumpang membantah kerana kehadiran Gandhi di kabin kelas pertama. Walaupun telah memberi penjelasan dan menunjukkan tiket kelas pertamanya, Gandhi tetap diminta berpindah ke gerobak van yang diperuntukkan kepada orang-orang kulit berwarna. Gandhi enggan, konstabel polis dipanggil dan Gandhi bersama beg pakaianya di tolak ke platform. Peristiwa di stesen kereta api Pietermaritzburg itu, menyaksikan Gandhi menghabiskan masa selama 21 tahun di Afrika Selatan, berjuang menentang ketidakadilan dan penindasan terhadap golongan kulit berwarna.

Pada tahun 1915, Gandhi kembali ke India dan menjelajah ke banyak tempat bertemu dan mendengar rintihan para pekerja. Tiga tahun kemudian, beliau mengetuai mogok pekerja kilang di Ahmedabad, dengan berpuasa. Selepas tiga hari, pemilik kilang bersetuju membuat timbang tara atas tuntutan para pekerja.²⁹ Pada tahun yang sama, beliau menyeru supaya diadakan mogok umum bagi menentang *Rowlatt*

Bill, yang memberi kuasa darurat kepada kerajaan untuk memenjarai orang awam yang menentang undang-undang tersebut. Dengan kaedah *Satyagraha* yang mendapat sokongan jutaan penyokong, Gandhi bangkit menentangnya. Apabila kerajaan British enggan meminda Rang Undang-undang Rowlatt tersebut, Gandhi mengisytiharkan kempen tersusun “Tidak Bekerjasama” (*Non-Cooperation*).³⁰ Akhirnya Gandhi ditahan tetapi dilepaskan kemudiannya atas tekanan massa. Gandhi juga menentang Undang-undang Garam (*Salt Law*) pada 1930³¹. Imej seorang yang kurus membawa segenggam garam, membangkitkan penentangan massa terhadap pemerintah British, ini kerana isu garam menyentuh perasaan setiap orang India.

Di antara karya terbesar Gandhi ialah autobiografinya yang beliau namakan *The Story of My Experiments With Truth* yang beliau tulis sekitar 1920-an, di antara masuk dan keluar penjara.

Pada hari-hari terakhir hidupnya, Gandhi banyak melakukan perjumpaan permujaan dan doa. Perjumpaan pada 25 Januari 1948, dihadiri oleh lautan manusia yang luar biasa. Gandhi gembira, kerana telah diberitahu bahawa orang Hindu dan Islam di Delhi telah bersatu hati. Antara yang berada di barisan hadapan ketika itu ialah Naturam Vinayak Godse.³² Setelah memberi ucap selamat dan melakukan tunduk hormat kepada Gandhi, Godse memetik picu pistol dan melepaskan tembakan tiga das. Gandhi rebah dan meninggal dengan sebutan, oh!, Tuhan.³³

PEMIKIRAN SIR SYED AHMAD KHAN DAN MAHATMA GANDHI MENGENAI KOMUNALISME DI INDIA

Pemikiran Sir Syed Ahmad Khan

Syed Ahmad Khan adalah seorang pemikir politik yang paling disalah anggap, dalam politik India moden. Seseengah penulis India menggelari beliau sebagai seorang pemisah, manakala penulis Pakistan menganggap beliau sebagai bapa kepada teori dua negara (*Two Nation Theory*)³⁴ dan seterusnya menganggap beliau sebagai orang pertama yang mencetuskan idea Pakistan.³⁵ Mengikut kajian Shan Muhammad, daripada tulisan yang didapati sama ada yang ditulis oleh Syed Ahmad sendiri mahupun oleh penulis lain, mendapati bahawa Syed bukan seorang pemisah atau yang mencanangkan teori dua negara berasingan bagi orang Hindu dan Islam. Mengikut Shan Muhammad lagi adalah tidak tepat untuk menuduh Syed mengamalkan komunisme dan pemisahan. Syed telah memandu masyarakat Islam dalam masa yang paling sukar dalam sejarah mereka, apabila empayar Mughal dijatuhkan oleh penjajah British dan umat Islam menerima tindak balas yang parah akibat dikatakan bersekongkol dalam Pemberontakan Sepoy yang menyaksikan ramai askar British dan kaum keluarga mereka mati. Dalam perjuangan beliau membela nasib masyarakat Islam, beliau tidak pernah menumpukan pemikiran untuk membahayakan orang Hindu. Beliau tidak pernah mendakwa bahawa masyarakat Islam adalah masyarakat sebuah negara terpisah. Sebaliknya beliau sentiasa menganggap masyarakat Hindu dan Islam sebagai “dua mata” daripada satu induk India. Semua keterangan yang boleh didapati oleh Shan Muhammad, menunjukkan bahawa beliau adalah seorang nasionalis.

Beliau seorang yang berpandangan sekular. Beliau menganggap India sebagai tanah airnya dan tidak pernah menganjurkan gerakan pemisahan.³⁶

Dari segi pemikiran politik yang berkaitan dengan konsep negara dan nasionalisme, Syed sering menggunakan istilah negara (*nation*) untuk maksud rakyat. Semua orang India berasal daripada satu negara. Manakala orang Eropah, mengikut pandangannya, terdiri daripada satu bangsa berasingan. Beliau menggunakan perkataan “Hindu” dengan maksud yang luas. Seseorang yang tinggal di India adalah seorang “Hindu”. Mengikut perkiraan ini, beliau adalah pemimpin yang mencanangkan teori satu negara [*One nation Theory*]. Mengikut pandangannya, mana-mana agama tidak memperkecilkan kepentingan perpaduan manusia. “Hindu” dan “Muslim” hanya pengenalan agama mengikut kepercayaan masing-masing. Beliau juga berpegang kuat kepada “*ideal*” pelbagai budaya, dan menganggap India tanah air kepada kedua-dua masyarakat Hindu dan Muslim. Mereka meminum air dari sungai Ganges, sama warna kulit dan masing-masing telah meminjam ratusan adat resam kedua belah pihak. Proses asimilasi ini menzahirkan bahasa baru iaitu Urdu. Dengan kerana itu, perpaduan Hindu-Muslim merupakan prasyarat utama untuk mencapai kesejahteraan dan keharmonian hidup kedua-dua kaum tersebut.³⁷

Syed seorang yang menentang kemasukan orang Islam dalam parti *Indian National Congress (Congress)*. Tindakan ini menyebabkan beliau dirujuk sebagai seorang yang tidak patriotik dan memusuhi nasionalisme India, dan pada akhirnya berfahaman komunalisme. Berdasarkan kajian Shan Muhammad, terhadap ucapan, penulisan dan surat-menyurat Syed, jelaslah bahawa beliau bukan seorang anti-nasional, juga bukan seorang komunalis. Syed berpendapat, gerakan *Congress* dimulai terlalu awal. Masyarakat Islam masih mundur dalam pendidikan dan masih mentah dalam politik. Semenjak peristiwa Pemberontakan Sepoy, beliau menumpukan segala tenaganya untuk meletakkan asas yang baik terhadap kekurangan pendidikan masyarakat Islam, malahan semenjak 1887 lagi, beliau merasakan mereka masih berada pada tahap kereta sorong.³⁸ Justeru, Syed merasakan, kedudukan kedua-dua masyarakat Hindu dan Islam, jauh berbeza. Masyarakat Hindu telah menikmati kesenangan dan pendidikan lebih kurang satu abad manakala masyarakat Islam telah mengalami satu abad penekanan dan pengabaian. Kedua-duanya tidak boleh diletak pada garis yang sama jika perlu mengukur kemajuan minda dan kehidupan masyarakat Islam. Bagi Syed, mana-mana perjuangan politik di kalangan orang Islam akan mencacati bukan sahaja kemajuan mereka sendiri tetapi juga kemajuan orang-orang Hindu.³⁹ Bekas Perdana Menteri India pertama, Jawaharlal Nehru amat tepat memberi pandangan mengenai Syed dengan berkata, “*Syed Ahmad was not opposed to the National Congress because he considered it predominantly a Hindu Organization; he opposed it because he thought it was politically too aggressive.*”⁴⁰

Syed berpendapat orang Hindu setengah abad lebih maju daripada orang Islam dalam pendidikan Barat. Mereka mampu mengkritik kerajaan, tetapi tindakan sedemikian tidak dapat dilakukan oleh pihak beliau, kerana ia akan membahayakan program pendidikan yang menerima bantuan kewangan daripada kerajaan British.

Seterusnya seperti kata Jawaharlal Nehru lagi:

“Syed’s decision to concentrate on Western education for Muslims was undoubtedly a right one, without that they could not have played any effective part in the building up of Indian Nationalism...”⁴¹

Syed berpendapat, perkara yang paling diperlukan oleh masyarakat Islam pada zaman itu ialah sokongan kerajaan British bagi meningkatkan taraf hidup dan penerimaan pendidikan Barat bagi kemajuan mereka. Atas pandangan ini, beliau menentang mana-mana bentuk pertubuhan politik termasuk yang ditubuhkan oleh Hakim Ameer Ali dari Calcutta, iaitu *National Muhammadan Association* pada 1877. Bagi menyatakan ketidaksetujuan terhadap penubuhan persatuan tersebut, beliau mengutus sepucuk surat kepada sahabatnya Moulvi Niaz Muhammad Khan, dengan menyatakan bahawa belum tiba masanya bagi orang Islam untuk menganjurkan pertubuhan politik bagi menentang pihak British, pada masa masyarakat Islam berada pada tahap lemah dan daif yang tidak memberi apa-apa faedah kepada mereka.⁴²

Mengenai hubungan keagamaan antara satu sama lain, Syed berpendapat, manusia adalah manusia, dan merupakan makhluk ciptaan Tuhan. Agama adalah urusan peribadi masing-masing, yang tidak ada kena mengena dengan hubungan antara sesama manusia, walaupun berlainan kepercayaan. Oleh itu, hubungan Hindu-Islam bukanlah sesuatu yang bermasalah yang berpotensi mencetuskan konflik. Sebaliknya dengan berpegang teguh kepada ajaran agama masing-masing, mereka dapat hidup secara harmoni dan bersatu padu.

Sama ada Syed seorang pengamal komunalisme ataupun tidak, dapat dilihat pada pengambilan pelajar di *Muhammadan Anglo Oriental College (M.A.O.C)* yang ditubuhkan oleh beliau. Beliau sama sekali tidak meletakkan kuota kemasukan atau dengan cara-cara tertentu menghalang kemasukan orang Hindu. Masyarakat Hindu bebas memohon untuk memasuki *M.A.O.C*, tanpa apa-apa sekatan sekiranya memenuhi syarat yang ditetapkan. Kriteria kelayakan masuk bukan terhad kepada sesuatu kaum dan agama, tetapi untuk semua pemohon, tanpa mengira latar belakang kaum, agama atau kepercayaan. Beliau tidak pernah menghadkan kemasukan para pelajar Hindu, malahan apabila ada di antara mereka yang meninggalkan kolej, beliau secara jujur menyatakan kekesalannya. Apabila Satish Chandra Banerji, seorang pelajar tahun tiga, meninggalkan kolej kerana pertukaran kerja bapanya, Syed menulis dalam *Aligarh Institute Gazette* pada 14 Mei 1889, memujinya sebagai seorang pelajar dan berkata yang beliau amat gembira setelah mendengar ia berjaya untuk memasuki Kolej Agra.⁴³ Malahan, atas dasar murah hati dan simpatinya, selepas 1888, lebih ramai pelajar Hindu daripada pelajar Islam yang diterima masuk ke kolej. Statistik pada 1897 menunjukkan, daripada lima orang calon yang lulus Peperiksaan *LL.B.*, tiga di antaranya ialah pelajar Hindu.⁴⁴

Manakala staf kolej pada tahun 1886, terdiri daripada enam orang guru, empat daripadanya adalah Hindu.⁴⁵ Pada tahun 1894, daripada tujuh orang guru, dua adalah Hindu.⁴⁶ *M.A.O.C* juga menganugerahkan biasiswa kepada pelajar

cemerlang berdasarkan merit, sama ada pelajar Hindu atau Islam.⁴⁷ Kadangkala *Aligarh Institute Gazette* mengumumkan pemberian hadiah khas kepada pelajar bukan Islam yang mendapat tempat pertama dalam peperiksaan. Salah satu pengumuman yang disiarkan dalam *Aligarh Institute Gazette* seperti berikut: “*Notice is hereby given to the Hindu Students of the B.A. class of the Muhammadan Anglo-Oriental College that the Hon’ble Sir Syed Ahmad Khan Bahadur will award a gold medal out of his own pocket to the Hindu student who may pass the approaching B.A. Examination in the First Division.*”⁴⁸ Ini jelas menunjukkan bahawa Sir Syed Ahmad Khan bukan seorang yang berfahaman komunal, walaupun di *M.A.O.C* yang beliau pimpin sendiri.

Syed adalah seorang insan yang mempunyai daya pemikiran bernas yang melihat masa depan dengan penuh keyakinan. Beliau orang yang menentang prasangka buruk yang tidak rasional yang didasarkan kepada kenyataan masa lalu secara “membuta tuli” yang beliau sifatkan sebagai membantut kemajuan sesebuah masyarakat. Beliau ingin melihat masyarakat Islam bebas daripada prasangka demikian; begitu juga harapan beliau terhadap masyarakat Hindu. Oleh itu, beliau menggalakkan orang Hindu India pergi ke seberang laut dan beliau sangat gembira apabila dua orang Hindu iaitu Lala Amai Shanker dan Lala Shambu Dayal membuat keputusan pergi ke England. Beliau juga menulis rencana menentang dasar “*untouchable*” terhadap sebahagian masyarakat India dan menggesa orang Hindu meninggalkan perbezaan kasta, jika mereka benar-benar ingin maju.⁴⁹

Buat beberapa tahun Aligarh menghadapi masalah rusuhan komunal, berbangkit daripada sambutan perayaan Awal Muharram dan perayaan *Ram Lila* yang jatuh pada tarikh yang sama. Namun rusuhan dapat dielakkan, atas daya usaha Syed yang menyeru masyarakat Hindu dan Islam menyambut dan merayakannya secara aman. Beliau juga menasihatkan mereka supaya tidak mengikut perasaan dan tidak mengambil tindakan sendiri yang boleh menyebabkan pertumpahan darah, hal itu bukan merupakan ajaran agama masing-masing. Pujian dan penghargaan diberikan kepada Syed Ahmad Khan sebagai pemangkin kepada kemajuan dan sikap toleransi masyarakat Islam. Kuar Lakshmi Narain Dubey berkata: “*It is a pleasure to notice that a great impetus to enlightenment and toleration has been infused in the Mohomedan community of late and this is due mostly to our distinguished countryman and citizen the worthy Honourable Syed Ahmad Khan K.C.S.I.*”⁵⁰

Syed membuat cadangan dengan menulis dalam *Institute Gazette* supaya masyarakat Islam meninggalkan penyembelihan lembu dan menggantikannya dengan penyembelihan kambing. Pada satu perayaan Id al Adha, sebahagian pelajar kolej telah membeli seekor lembu untuk dikorbankan di kawasan kolej. Syed mengetahui perkara itu lalu menasihatkan pelajar supaya tidak meneruskan hajat mereka sebaliknya mengembalikan lembu tersebut kepada tuannya.⁵¹ Prinsip beliau menegah penyembelihan lembu di kawasan kolej jelas apabila beliau berkata: “*I have repeatedly given my community to understand that it is a folly to annoy our Hindu brothers by resorting to cow-slaughter. If friendship can be established between us, then this is far better than cow-slaughter.*”⁵²

Syed telah menulis rencana yang panjang mengenai perhubungan antara Hindu-Muslim yang diterbitkan pada tahun 1897. Rencana tersebut bertajuk "*Hindu-Muslim Relation*" di mana beliau menyatakan kegembiraan beliau kerana dapat melihat perkembangan yang menggalakkan mengenai perasaan saling memahami antara satu sama lain, pergaulan sosial yang bersifat persaudaraan dan kasih sayang antara kedua masyarakat. Beliau menulis: "*I have frequently said that India is a beautiful bride and Hindus and Muslims are her two eyes. Her beauty lies in the proper safety of these two eyes. If one of them is lost, this beautiful bride will become ugly and one-eyed*"⁵³

Beliau juga berpendapat, perbezaan agama yang wujud antara orang Hindu dan Islam, tidak boleh dijadikan halangan dalam pergaulan sesama mereka dan perasaan simpati terhadap satu sama lain. Begitu juga, perbezaan fahaman politik juga tidak boleh dijadikan halangan dalam mengekalkan hubungan akrab di antara keduanya.⁵⁴ Seterusnya beliau berkata: "*Without any doubt, as I want friendship, unity and love between the two communities, in spite of religious distinction, similarly I want mutual co-operation, love, sympathy and brotherhood especially, without minding the political differences.*"⁵⁵

Kegiatan Syed meningkatkan taraf hidup masyarakat Islam, tidak menampakkan beliau semata-mata mementingkan masyarakat Islam. Beliau berkawan rapat dengan golongan Hindu selama hidupnya. Nama-nama golongan Hindu yang turut menyumbang kepada penubuhan Kolej *M.A.O.* (sekarang *Aligarh Muslim University*) terpahat pada plak marmar (*marble plaque*) di Strachery Hall *A.M.U.* Satu lagi bukti menunjukkan bahawa beliau bukan seorang pengamal komunal dan tidak juga bersikap komunal dalam ucapan dan tulisannya. Seorang Hindu, Govind Ballah Pant, menyatakan bahawa, "*in spite of his ardent loyalty to, and faith in the British government, Syed was not a communalist.*"⁵⁶

Seandainya Syed masih hidup lima puluh tahun kemudian, beliau pastinya menentang idea pemisahan antara dua masyarakat, kerana beliau menentang cara teokratik melihat persoalan politik, dan beliau sentiasa teguh menganjurkan toleransi dan menentang hasutan agama, fahaman mazhab sempit dan fanatisme.⁵⁷ Beliau seorang nasionalis - bukan komunalis - yang cintakan bangsanya tanpa mengira agama dan keturunan dan pencinta keamanan yang selalu menyeru semua kaum hidup saling hormat menghormati antara satu sama lain. Usaha beliau untuk mengemukakan tafsiran moden terhadap Islam ditentang oleh kebanyakan masyarakat Islam yang dibesarkan dalam suasana tradisional, konservatif dan taklid.⁵⁸ Walaupun tidak semua yang dianjurkan oleh beliau sempurna, pastinya Sir Syed Ahmad Khan adalah seorang Islam terbesar yang dihasilkan oleh abad ke-19.⁵⁹

PEMIKIRAN MAHATMA GANDHI MENGENAI KOMUNALISME

Gandhi adalah tokoh tersohor dengan falsafah perjuangan tanpa menggunakan kekerasan, iaitu *Satyagraha* dan *Ahimsa*, yang disanjung dan juga ditentang oleh masyarakat Hindu dan Islam. Beliau amat bertoleransi dan mencuba sedaya upaya merenggangkan ketegangan komunal antara dua masyarakat majoriti dan minoriti

terbesar India, iaitu Hindu dan Islam. Malahan Gandhi enggan memperjuangkan kemerdekaan sepenuhnya selagi perpaduan Hindu dan Islam tidak tercapai sepenuhnya.⁶⁰ Kerana usahanya yang gigih beliau dituduh oleh segelintir tokoh Hindu⁶¹ sebagai lebih bersimpati kepada masyarakat Islam, manakala beberapa orang tokoh Islam menganggap Gandhi tidak konsisten dalam usaha menyatupadukan masyarakat Hindu-Islam, kerana telah dipengaruhi oleh beberapa orang tokoh ekstrem Hindu, seperti Malaviya dan Lajpat Rai.⁶² Seseengah pemimpin Hindu memisahkan diri daripada perjuangan *Khilafat*⁶³ bersama Gandhi dan berjuang dalam gerakan berasingan yang bertujuan membangkitkan semangat perjuangan di kalangan masyarakat Hindu.⁶⁴ Namun, atas kepercayaan yang kental untuk melihat perpaduan di kalangan masyarakat Hindu-Islam, Gandhi dengan berani menempuh segala tentangan tanpa menghiraukan ancaman terhadap nyawanya.

Kekuatan pemikiran Gandhi dalam mempersatukan dua masyarakat terbesar India pada masa yang sangat diperlukan begitu hebat sekali. Para pemimpin Islam di Punjab termasuk Mohammad Iqbal menyokong *Satyagraha* Gandhi. Demonstrasi yang dianjurkan di Lahore disertai oleh ramai masyarakat Islam. Begitu juga penyertaan orang Hindu dalam aktiviti yang dianjurkan oleh orang Islam seperti berlaku di Delhi, di mana Swami Shraddanand telah dijemput untuk memberi ucapan kepada jemaah solat Jumaat di Masjid Juma.⁶⁵ Begitu juga pemimpin Hindu dijemput memberi ucapan di Masjid Sonepur Bombay, dan Masjid Nakhoda di Calcutta.⁶⁶ Masyarakat Hindu dan Islam di Patnakhali Bengal, menunaikan sembahyang masing-masing di masjid dan kuil serta bersetuju bekerjasama bagi mencapai tujuan *Home Rule*.⁶⁷

Bagi Gandhi perpaduan Hindu-Islam merupakan perkara pokok yang diberi keutamaan dalam jadual aktiviti hariannya. Beliau berucap dan menulis secara ekstensif mengenai tajuk ini, di samping mendekati diri beliau dengan tokoh Islam berpengaruh bagi membolehkan beliau memahami kekhuatiran dan aspirasi mereka. Inisiatif seperti ini didorong oleh keinginan beliau yang tulus ikhlas untuk memberi sumbangan dalam menyelesaikan masalah komunal. Dengan membantu masyarakat Islam pada ketika mereka menghadapi musibah, Gandhi berharap dapat menamatkan perseteruan komunal, merapatkan persahabatan antara masyarakat Islam dan Hindu, dan seterusnya mendapat sokongan mereka untuk sesuatu gerakan nasional.

Atas rasa hormat terhadap Gandhi yang menganggap lembu sebagai binatang suci, *Muslim League* memutuskan supaya masyarakat Islam tidak mengorbankan lembu pada hari raya Id al Adha.⁶⁸ Pengaruh Gandhi tidak terhad kepada ulama atau orang Islam berpendidikan Barat, tetapi meliputi artis, pedagang, pekerja kilang dan para penenun Islam yang menyertai mogok. Kejayaan Gandhi ini adalah disebabkan oleh dua faktor utama. Pertama, Gandhi mampu mengeksploitasi ketidakpuasan hati rakyat terhadap polisi kerajaan British ke atas gerakan kekhalifahan Turki. Kedua, kemerosotan ekonomi akibat daripada Perang Dunia Pertama. Selepas perang, harga barangan melambung tinggi. Jadi, rasa tidak puas hati terhadap Akta Rowlatt dianggap sebagai "*a touchstone for a variety of grievances that would have otherwise remained quiescent.*"⁶⁹

Dalam usahanya menyatupadukan masyarakat Hindu-Islam, Gandhi terpaksa memilih menentang kerajaan British, walaupun terdapat isu yang tidak seluruhnya relevan kepada kepentingan India, seperti gerakan *Khilafat*. Tetapi bagi Gandhi, seorang pejuang politik yang berpengalaman dan bijak, meletakkan dirinya bersama gerakan *Khilafat* sudah tentu akan menarik sokongan masyarakat Islam terhadap perjuangannya, terutama gerakan *Satyagraha*. Dalam membincangkan tindakan yang bakal diambil sekiranya kerajaan British tidak dapat menyelesaikan persoalan *Khilafat*, Gandhi memperkenalkan idea tidak bekerjasama (*non-cooperation*). Memandangkan penggunaan senjata tidak berkemungkinan dan tidak diinginkan, oleh itu katanya, cara penentangan sebenar dan berkesan terhadap kerajaan British ialah dengan cara tidak memberi kerjasama kepadanya. Idea ini diterima dengan baik di kalangan massa.⁷⁰

Dalam usaha beliau menyatupadukan masyarakat Hindu-Islam, berlaku pemberontakan masyarakat Moplah pada bulan Ogos 1921, di Malabar. Pemberontakan ini berlaku pada mulanya kerana pengaruh gerakan *Khilafat* yang menyebabkan mereka menyerang kerajaan, tetapi kemudian beralih kepada serangan terhadap para pemberi pinjaman wang dan tuan-tuan tanah yang beragama Hindu. Gandhi dikatakan menyebut: "*The brave God-fearing Moplahs fighting for what they consider as religion, and in a manner which they consider religious*".⁷¹

Punca sebenar rusuhan kaum Moplah ini adalah atas dasar ekonomi.⁷² Walau bagaimanapun peristiwa ini meninggalkan kesan yang kurang menyenangkan di kalangan sesetengah pemimpin Hindu yang beranggapan bahawa pakatan Muslim di bawah pimpinan Gandhi kurang memberi perhatian bagi menghalang syak wasangka dan rusuhan di antara kedua-dua masyarakat berterusan berlaku. Malahan khabar angin mengatakan berlaku paksaan terhadap orang Hindu supaya menganut Islam untuk menyelamatkan nyawa mereka. Hal ini kemudian dilaporkan kepada Gandhi, bahawa paksaan ke atas orang-orang Hindu supaya menganut Islam sebenarnya tidak berlaku. Manakala kalangan ulama menuduh pihak kerajaan menyebarkan diayah demikian untuk membangkitkan pertentangan antara Hindu-Islam, dengan demikian mengalih tumpuan terhadap gerakan *Khilafat* dan program tidak bekerjasama. Namun, penjelasan yang disampaikan, masih tidak meyakinkan para pemimpin Hindu seperti Malaviya, Lajpat Rai, Moonje dan Shradhdhanand. Mereka mengutuk pembunuhan yang dilakukan ke atas kaum seagamanya, dan menyeru masyarakat Hindu supaya bersatu padu dalam mempertahankan diri mereka daripada kejadian serupa, pada masa akan datang.⁷³ Hal ini menyebabkan sokongan terhadap gerakan *Khilafat* oleh golongan Hindu berkurangan. Kerenggangan ini kemudiannya membawa kepada kekacauan komunal berpunca daripada masalah lama, seperti penyembelihan lembu atau perarakan melalui masjid dengan memainkan muzik ketika jemaah sedang bersolat.⁷⁴

Gandhi juga sedar kesan rusuhan Moplah terhadap masyarakat Hindu, dan beliau cuba menenangkan perasaan mereka tetapi tidak berjaya. Masyarakat Hindu makin tidak menghiraukan perjuangan *Khilafat* dan tidak sabar untuk memisahkan diri mereka daripada program tidak bekerjasama.⁷⁵

Perkembangan ini menunjukkan usaha Gandhi untuk menyatukan dua masyarakat Hindu-Islam melalui gerakan *Khilafat* tidak berhasil. Ini kerana perjuangan dua masyarakat tersebut berbeza hala tuju. Mereka hanya bersatu atas dasar sama-sama berjuang menentang British, selama perasaan masing-masing terjaga. Tetapi setelah hati orang Hindu terluka atas rusuhan yang dilakukan oleh masyarakat Moplah, maka ikatan persatuan yang rapuh itu kembali terurai. Bagi masyarakat Islam juga, tujuan perjuangan *Khilafat* telah hilang kebenarannya, kerana di bawah terma keamanan yang dipersetujui, Turki dikehendaki melepaskan negara Arab di bawah taklukannya seperti Syria, Palestin, Mesopotamia, Hijaz dan lain-lain wilayah di Semenanjung Arab.⁷⁶ Apa yang berlaku betul-betul mengejutkan masyarakat Islam, walaupun ia perkara di luar kawalan mereka.

Masalah perpaduan masyarakat Hindu-Islam tidak seluruhnya terkeluar daripada keprihatinan Gandhi. Beberapa minggu setelah keluar penjara, beliau meneruskan tugas editorialnya dalam penerbitan dua minggu sekali iaitu, *Young India* dan *Navajivan*. Bagi mengatasi masalah perpaduan Hindu-Muslim, Gandhi menggunakan ketajaman penanya dengan memperuntukkan hampir satu keluaran dalam *Young India*, membincangkan mengenai ketegangan “Hindu-Muslim, punca dan penyelesaiannya”. Beliau menyedari bahawa beliau telah dipersalahkan oleh sesetengah pihak atas bertambahnya keagresifan masyarakat Islam.⁷⁷

Perbincangan beliau dalam *Young India* mengenai ketegangan komunal sedang rancak, apabila rusuhan Hindu-Muslim merebak ke pelosok India, kali ini berlaku di Kohat di Wilayah Hadapan Barat Laut, di mana 155 orang terbunuh atau tercedera, dan keseluruhan penduduk Hindu meninggalkan bandar berkenaan. Selepas diberi taklimat lengkap, Gandhi mengisytiharkan dirinya berpuasa selama 21 hari sebagai tanda penyesalan dan berdoa. Beliau berkata, “*It seems God had been dethroned. Let us reinstate Him in our hearts.*”⁷⁸ Beliau menjalani puasa tersebut di rumah pemimpin *Khilafat* Muhammad Ali di Delhi. Apabila ia menamatkan puasanya, terdengar bacaan ayat-ayat suci dari al-Quran dan *Upanishad* serta mazmur daripada agama Kristian.⁷⁹

Apabila Gandhi dan pengikut *Congress*nya menggantung ketidakpatuhan awam, tanda-tanda perpecahan Hindu-Islam mulai zahir. Daripada Februari 1922, hingga Disember 1928, wabak komunalisme merebak dengan pantas ke seluruh India. Gerakan *Khilafat* bagi sesetengah orang merupakan:

“... the worst form of a denationalising and even dehumanising movement of communalism, pure and simple, and Gandhi was held responsible for breeding the spirit of intolerance, introducing religion into politics, and weakening respect for law and order”.⁸⁰

Pada akhir 1925, Gandhi mengekang diri selama setahun daripada terlibat secara aktif dalam politik dan menetap di penempatan Sabarmati menumpukan perhatian terhadap hal ehwal *ashram*nya dan urusan Persatuan Pemintal Se-India. Bagaimanapun pada akhir 1927, Gandhi kembali aktif dan menyambungkan lawatan keliling India.⁸¹ Dalam pertikaian mengenai Laporan Nehru,⁸² yang diterima oleh

Congress tetapi tidak diterima oleh *League*, Gandhi, mengambil semangat daripada Laporan tersebut, menasihatkan orang Hindu, sebagai masyarakat majoriti, supaya menonjolkan semangat pemurah dan memaparkan kepada masyarakat Islam keselesaan dan keselamatan dengan memberikan kepada mereka konsesi yang mereka kehendaki.⁸³ Tindakan beliau seperti di atas, antara lain dilihat oleh golongan fanatik Hindu sebagai sifat berat sebelah Gandhi terhadap masyarakat Islam. Pandangan seperti inilah yang melahirkan golongan militan Hindu, dan salah seorang daripada mereka ialah pembunuh Gandhi sendiri.

Bertegas dengan hasratnya untuk melihat kekacauan dihentikan dan keamanan di Delhi kembali pulih, Gandhi memulakan puasa pada 13 Januari 1948. Beliau menyifatkan puasa itu sebagai "*My greatest fast*".⁸⁴ Puasa tersebut tidak akan beliau hentikan sehingga Delhi kembali aman. Dengan puasanya, dan tindakan tegas pihak kerajaan, rusuhan dan pembunuhan berhenti. Keamanan yang Gandhi usahakan, dengan bekerja keras tanpa menghiraukan keselesaan dan kesihatannya selama empat bulan setengah, bukan semata-mata aman tanpa pembunuhan, tetapi suatu keamanan yang ikut menzahirkan penyatupaduan hati manusia. Berita Gandhi berpuasa menggoncangkan negara. Ia memaksa rakyat memikirkan kembali masalah dan cara menyelesaikannya. Ini menimbulkan suasana yang mendesak dan mustahak bagi menyelesaikan isu yang berbangkit. Sesuatu mesti dilakukan bagi menghentikan puasa Gandhi. Pada 18 Januari 1948, wakil berbagai masyarakat dan parti tampil ke muka, dan berikrar di hadapan Gandhi, bahawa mereka semua akan memastikan keamanan wujud di Delhi. Sebelum menamatkan puasanya, Gandhi memberitahu mereka, (seperti mana beliau memberitahu penandatanganan ikrar keamanan di Calcutta, pada September 1947), iaitu sekiranya mereka tidak menunaikan ikrar yang telah dibuat, beliau akan berpuasa sehingga mati.⁸⁵

Suatu hakikat kebenaran yang tidak dapat dinafikan ialah perjuangan kental beliau menentang semua bentuk keganasan, terutamanya keganasan komunal. Pada tahun 1924, beliau berpuasa selama 21 hari di Delhi, bagi memberhentikan rusuhan kaum. Dua puasa terakhirnya di Calcutta dan Delhi pada 1947-48, bertujuan menamatkan keganasan yang diakibatkan oleh perpecahan sebahagian negara India menjadi Pakistan. Segala daya usaha beliau mencapai kejayaan, walaupun keganasan masih belum dapat dihapuskan sepenuhnya, dan keganasan itu benar-benar muncul di hadapannya buat kali terakhir yang mengambil nyawanya sendiri. Orang yang membuat tindakan mengikut fikirannya sendiri itu, ialah seorang fanatik Hindu, yang mempercayai bahawa Gandhi terlalu berlembut terhadap orang Islam dan Pakistan.⁸⁶

PENUTUP

Pemikiran Sir Syed Ahmad Khan sepanjang perjuangannya tidak menunjukkan bahawa beliau seorang pemikir komunal yang mencetuskan kekacauan dan mengakibatkan berlaku perpecahan India yang membentuk negara Pakistan. Malahan beliau seorang pengamal perpaduan kaum yang sejati, dengan tidak membezakan antara Hindu dan Muslim. Beberapa contoh telah dinyatakan dalam perbincangan mengenai pemikiran, ucapan dan amalan beliau. Sebagai mujaddid (*reformer*) sosial bagi masyarakat

Islam yang banyak melakukan lawatan dan ucapan, beliau sentiasa menekankan kepentingan perpaduan antara masyarakat Hindu-Islam. Atas dasar ini ke mana saja beliau pergi, beliau diberi sambutan hebat oleh kedua-dua masyarakat itu. Seperti dijelaskan, *The Two Nation Theory*, bukanlah gagasan Sir Syed Ahmad Khan, sebaliknya adalah gagasan yang dipopularkan oleh Iqbal dan diperjuangkan oleh Jinnah. Dengan demikian, Sir Syed Ahmad Khan bukan seorang pemikir komunal dalam perjuangannya menyedarkan masyarakat India Muslim dalam bidang pendidikan moden. Manakala penentangan beliau terhadap orang Islam India menyertai *Congress*, adalah kerana beliau berpendapat terlalu awal bagi masyarakat Islam menyertai politik, sebaliknya mereka harus menguatkan diri dalam pendidikan bagi membolehkan mereka memberi sumbangan berkesan dalam gerakan politik. Tanpa pendidikan, mereka hanya menjadi boneka kepada pihak yang lebih cerdik dan pintar. Di peringkat gerakan antarabangsa, beliau juga menentang gerakan *Pan Islamism*, atas alasan keadaan politik Islam pada ketika itu, berada pada tahap amat lemah, kerana kuasa di luar Islam amat kuat dalam segenap segi termasuk ekonomi, politik dan teknologi. Dengan demikian, Sir Syed Ahmad Khan bukan seorang pemikir dan pengamal komunal, sebaliknya orang yang sentiasa menyeru dua masyarakat terbesar India hidup bersatu padu bagai sepasang mata yang cantik pada satu induk India yang kuat dan berwibawa.

Begitu juga, Mahatma Gandhi mencipta dasar perjuangannya seperti *Swaraj* (pemerintahan sendiri), *Sarvodaya* (meningkatkan taraf hidup bagi semua), *Ahimsa* (tanpa kekerasan), dan *Satyagraha* (penentangan tanpa kekerasan) menentang penjajah British untuk menyatupadukan umat Hindu dan Islam. Bagi beliau, kedua-dua umat itu diperlakukan secara tidak adil oleh penguasa British. Gandhi membela golongan tertindas tanpa mengira keturunan, bangsa dan agama. Malahan beliau dituduh menyebelahi orang Islam oleh orang Hindu, dan sesetengah orang Islam pula menuduh Gandhi dipengaruhi oleh puak ekstrem Hindu, terutama setelah gerakan Khilafat gagal. Gandhi berpegang teguh dengan pendapatnya bahawa masyarakat Hindu-Islam adalah daripada satu rumpun keturunan yang membezakan mereka ialah kepercayaan dan pegangan agama masing-masing. Agama, tidak mengajar penganutnya untuk mengambil nyawa orang lain sewenang-wenangnya. Keseriusan dan keikhlasan Gandhi menangani isu komunalisme terlihat pada keutamaan yang beliau berikan untuk menyelesaikan isu Bengal, dengan tidak menghadiri majlis penyerahan kuasa penjajah British kepada pemimpin politik India di Delhi. Hari-hari akhir hidupnya, tetap ditumpukan bagi mewujudkan keharmonian komunal dengan menghadirkan dirinya di mana-mana, menemui masyarakat Hindu dan Islam sambil menasihatkan mereka supaya hidup berbaik-baik dan mengekalkan keamanan serta hidup harmoni bagai saudara.

Ringkasnya, komunalisme di India adalah suatu gejala zaman moden yang sengaja dicituskan oleh pihak yang berkepentingan politik, ekonomi dan etnik dengan menggunakan perbezaan agama sebagai puncanya untuk mencetuskan huru-hara di bumi India. Ia tiada kaitan dengan warisan pemikiran, ucapan dan perbuatan Sir Syed Ahmad Khan dan Mahatma Gandhi.

NOTA HUJUNG

- 1 India mencapai kemerdekaan daripada British pada 15 Ogos 1947. Lihat, *Jawaharlal Nehru Independence and After: A Collection of Speeches, 1946-1949*. New York: Day, h. 12.
- 2 Nama lain yang digunakan dalam beberapa tulisan, bagi maksud yang sama ialah, "Sepoy Rebellion 1857", "The Indian Revolt", "The Great Indian Revolt", "The Indian Uprising of 1857", dan lain-lain.
- 3 R.C. Agrawal, (1993), "Origin and Growth of Communalism and National Integration", dalam N. S. Gehlot (ed), *Politics of Communalism and Secularism*. New Delhi: Deep & Deep Publications, h. 1.
- 4 *Kamus Inggeris-Melayu Dewan* (1999). Op. Cit., h. 276.
- 5 *The Concise Oxford English Dictionary* (2002), Op. Cit., h. 288.
- 6 Ibid.
- 7 J.M.S. Baljon, Jr., D.D. (1964), *The Reforms And Religious Ideas Of Sir Sayyid Sir, Syed Ahmad Khan*. Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, h. 1.
- 8 Shan Muhammad (1969), *Sir Syed Ahmad Khan, A Political Biography*. Meerut India: Meenakshi Prakashan, h. 43.
- 9 Ibid., h. 44.
- 10 Shan Muhammad (1969), Op. Cit., h. 46.
- 11 Ibid.
- 12 "Geneology Sir Syed Ahmad Khan", <http://.med.unsw.edu.au/fasi/geneology.htm>., 25 Januari 2003.
- 13 Ladang dimiliki oleh Mir Sadiq Ali dan Mir Rustam Ali (dari Daerah Chandpur Bijnor). Maulana Nazeer Ahmad berkata Syed enggan menerima atas prinsip "beliau tidak hendak menghilangkan dahaganya dengan darah seorang Islam", Hayat-e-Javed dalam Shan Muhammad (1969), Op. Cit., h. 48.
- 14 "Sayyid Sir Syed Ahmad Khan (1817-1898/1232-1316)", <http://www.cis.ca.org/voices/k/sydkhn-mn.htm>, 1 Jun 2001.
- 15 Diterjemahkan oleh Sir Auckland Colvin dan Lieut. Col. G.F.I. Graham. Lihat G.F.I. Graham (1974), Op. Cit., h. 32.
- 16 J.M.S. Baljon, Jr., D.D. (1964), Op. Cit., hh. 15-16.
- 17 Pingat dan tauliah diraja yang disampaikan oleh Duke of Argyll yang juga Setiausaha

Jati, Bilangan 9, Disember 2004

Negara untuk India. Lihat G.F.I. Graham (1974), Op. Cit., h. 100.

18 Penubuhan Institusi ini juga mendapat sokongan moral dan material daripada para pencinta pendidikan daripada kalangan Hindu seperti dinyatakan dalam ucapan Syed Mahmud mewakili bapanya pada peletakan batu asas Kolej M.A.O oleh Lord Lytton pada 8 Januari 1877M. Lihat G.F.I Graham (1974), Op. Cit., h. 272.

19 “Sir Syed Ahmad Khan”, <http://www.schinan.com/SirSyed.htm>, 15 Julai 2002.

20 “Sir Syed Ahmad Khan”, <http://www.brain.net.pk/~wisetech/50/bio/syed.htm>, 11 April 2002.

21 Shan Muhammad (1969), Op. Cit., h. 260.

22 Mahatma bererti “Roh Agung”. Gelaran ini digunakan oleh Rabindranath Tagore dalam sepucuk surat kepada Gandhi pada 1915M. Ia menjadi perdebatan buat beberapa tahun sehingga ia hilang kehangatannya. Gandhi sendiri dikatakan tidak menyukai panggilan ini. Lihat Sir Penderel Moon (1968), *Gandhi and Modern India*. London: The English Universities Press Ltd., h. 95.

23 Gandhi dirujuk sebagai “Father of the Nation”, termasuk oleh Jawaharlal Nehru, dalam surat yang diutus kepada Gandhi menjemput beliau menghadiri perayaan kemerdekaan India. Lihat www.itihaas.com/modern/gandhi-profile.html, 24 Januari 2003.

24 Mengikut Gandhi sendiri kasta ini pada mulanya adalah pedagang rempah atau peruncit. Lihat M.K. Gandhi (1927), *An Autobiography or The Story of My Experiments With Truth*. Mahadev Desai (terj.), c.10. Ahmedabad-14: Navajivan Publishing House, h. 1.

25 Ibid., h. 2. Seperti dikatakan oleh Gandhi: “Kesan ibuku yang tersemat dalam ingatan ialah mengenai kesucian beliau. Beliau sangat saleh, dan tidak ingat makan sebelum menjalankan puja sehari-hari. Bagi beliau mengunjungi Haveli-kuil Vaisnawa, merupakan salah satu tugasnya setiap hari.

26 Ibid., h. 6.

27 Ibid., h. 60.

28 Ibid., h. 74.

29 Itihaas, “Chronology-Mahatma Gandhi (1869-1948)”, <http://www.itihaas.com/modern/gandhi-chrono.html>, 24 Januari 2003.

30 Di bawah kempen ini orang-orang India di pejabat awam berhenti bekerja, agensi kerajaan seperti mahkamah diboikot dan kanak-kanak India berhenti daripada sekolah kerajaan. Jalanraya di blok secara duduk oleh penunjuk perasaan yang enggan berganjak walaupun dipukul oleh polis. Lihat “Mahatma Gandhi Album”, <http://www.kamat.com/mmgandhi/gandhi.htm>, 16 April 2004.

31 Bersama 79 sukarelawan berjalan sejauh 385km. menuju laut di Dandi, sebagai bantahan terhadap pengenaan cukai garam oleh kerajaan. Ditahan dan dipenjarakan di Yeravada tanpa pembicaraan. Lihat Itihaas, "Chronology-Mahatma Gandhi (1869-1948)", Op. Cit., 24 Januari 2003.

32 Ibid., hh. 367-368. Berumur 35 tahun, seorang editor dan penerbit mingguan Hindu Mahasabha di Poona. Beliau seorang Brahman berdarjat tinggi. Beliau merupakan salah seorang perancang untuk membunuh Gandhi. Godse dikatakan amat marah kerana Gandhi tidak membuat tuntutan ke atas orang Islam.

33 Ibid., h. 368.

34 Two Nation Theory adalah asas kepada kelahiran Negara Pakistan. Ia berdasarkan pernyataan bahawa masyarakat Islam dan Hindu adalah dua bangsa berasingan dilihat dari segenap takrif; oleh itu masyarakat Islam patut memperoleh tanah air tersendiri di wilayah yang penduduk Islamnya majoriti, di mana mereka boleh mengamalkan tatacara kehidupan berdasarkan ajaran Islam sebenar. Jika masyarakat Islam di benua kecil terbentuk sebagai sebuah bangsa maka mereka mempunyai hak untuk mendapatkan tanah air berasingan seperti dalam ucapan Muhammad Ali Jinnah, pada sidang tahunan Muslim League, "History has presented to us many examples, such as the Union of Great Britain and Ireland, of Czechoslovakia and Poland. History has also shown to us many geographical tracts, much smaller than the sub-continent of India, which otherwise might have been called one country, but which have been divided into as many seven or eight sovereign states. Like-wise, the Portuguese and the Spanish stand divided in the Iberian Peninsula". Lihat Uzma Maroof, <http://www.storyofPakistan.com/contribute.asp?artid=C031> 14 August 2002.

35 Sir Muhammad Iqbal (1873-1938), dalam ucapannya sebagai Presiden Muslim League di persidangan parti itu di Allahabad pada 1930, telah membentangkan gagasan pembentukan sebuah negara Islam yang mengandungi Punjab, North West Frontier Province, Sind dan Baluchistan. Dalam ucapan dan tulisan beliau terkemudian, beliau menekankan masyarakat Islam perlu dianggap sebagai sebuah negara berdasarkan kesatuan bahasa, keturunan, sejarah, agama dan identiti kepentingan ekonomi. Iqbal tidak memberikan nama gagasan yang beliau cadangkan itu; perkara ini dilakukan oleh Chaudhari Rahmat Ali dan sekumpulan penuntut di universiti Cambridge yang mengeluarkan sebuah risalah bertajuk "Now or Never" pada 1933. Mereka membangkang idea kesatuan, menafikan yang India sebuah negara tunggal, dan menuntut perpisahan wilayah Barat Laut, dengan diberikan nama sebagai "PAKISTAN." Nama ini dengan mencantumkan singkatan P daripada Punjab, A daripada Afghania (nama yang diberikan Rahmat bagi North-West Frontier Province), K daripada Kashmir, S daripada Sind, dan Tan daripada Baluchistan. (Apabila ditulis dalam Urdu, perkataan Pakistan tidak menggunakan huruf I di antara K dan S). Nama ini bererti "The land of the Paks, the spiritually pure and clean.". Lihat "Bangla Desh Two Nations Concept, 1930-47." http://www.workmall.com/wfb2001/bangladesh/bangladesh_history_two_nations_concept_... 22 Mac 2003.

36 Ibid., h. xi.

37 Moin Shakir (1973), *Secularization of Muslim Behaviour*. Calcutta: The Minerva Associates, h. 8.

38 Ketinggalan dalam bidang pendidikan dijelaskan dengan statistik pada peperiksaan tahunan Calcutta University pada 1887, daripada 428 pelajar yang berjaya menamatkan Ijazah B.A., hanya 22 orang Islam, daripada 854 calon berjaya dalam Peperiksaan F.A. hanya 57 orang Islam, dan daripada 3,307 calon yang lulus Peperiksaan Kemasukan, hanya 245 orang Islam. Daripada keterangan ini, jelas menunjukkan pendidikan tinggi di kalangan masyarakat Islam amat sedikit. Lihat Shan Muhammad (1969), Op. Cit., h. 226.

39 Ibid., h. 226.

40 Ibid., h. 228.

41 Ibid., h. 229.

42 Ibid.

43 Ibid, h. 234.

44 Ibid., h. 235.

45 Ibid. (Nama guru Hindu ialah: Babu Bhawani Chandra, Babu Bakhtawar Lal, Babu Asu Bose Bhattacharya, Babu Amya Prasad).

46 Ibid. (Nama guru ialah Babu Jadu Chandra Chakrawarti dan Pt. Shiv Shankar. J.C. Chakravarti sehingga hari ini terkenal sebab buku Aritmetikanya. Beliau menerima gaji paling tinggi di antara tujuh orang guru).

47 Ibid., h. 236. Bagi menggalakkan kedua-dua pelajar Hindu dan Islam, pada 1881, mengadakan pertandingan penulisan esei, dua hadiah disediakan masing-masing bernilai Rs.25/- dan Rs.15/- untuk diberikan kepada penulis esei terbaik pertama dan kedua. Roshan Lal, seorang pelajar tahun III telah menulis esei terbaik dan memenangi tempat pertama. (hal ini dirakamkan dalam Aligarh Institute Gazette, 12 Februari 1881).

48 Ibid.

49 Ibid., hh. 236-237.

50 Ibid., h. 237.

51 Ibid.

52 Ibid.

53 Ibid., h. 238. Beberapa tahun terdahulu dalam satu syarahan beliau di Patna juga beliau membuat kiasan yang sama bagi menekankan mengenai persahabatan antara Hindu-Muslim. Beliau telah berkata: "My dear friends, I have repeatedly said, and once again say, that India is like a bride whose beautiful eyes are the Hindus and Muslims. If they discord among themselves, that dear bride will become defaced, and if one destroys the other, she will become one eyed. Hence, O dwellers of India, Hindus and Musalmans, you have the

choice of making this bride either beautiful or ugly and one-eyed.”

54 Ibid.

55 Ibid.

56 Ibid. h. 247.

57 Ibid., h. 249. Theodore Morrison, “Muhammadan Movements”, (artikel diterbitkan dalam *Political India 1931-1932*), (ed.) (1932) dipetik oleh Shan Muhammad (1969).

58 Ibid., h. 253.

59 Ibid., h. 256.

60 Gandhi mengatakan: “Let us understand our limitation. Let Hindus and Muslims have absolute, indissoluble unity. Who is here who can say with confidence: Yes, Hindu-Muslim unity has become an indissoluble factor of Indian Nationalism?”. Lihat Mushirul Hasan (1979), *Op. Cit.*, h. 189.

61 Ibid., h. 192. Seperti Malaviya, Lajpat Rai, Moonje dan Shradhanand yang kemudian melancarkan gerakan Sangathan yang bertujuan mengumpul dan menyatukan masyarakat Hindu. Terutama, ia bertujuan menghilangkan imej Hindu sebagai pemakai dhoti yang pengecut dan menggantikannya dengan imej militan Hindu yang bersedia menggunakan apa cara yang patut bagi mengekalkan maruahnyanya dan masyarakatnya. Bagi maksud Sangathan, lihat G.R. Thursby (1975), *Op. Cit.*, h. 159.

62 Seperti Abdul Bari tokoh Ulama dan Muhammad Ali tokoh Khilafat yang dianggap tokoh ekstrem Muslim. Lihat Mushirul Hasan (1979), *Op. Cit.*, hh. 198-199.

63 Ibid., h. 132. Gerakan ini membangkitkan penentangan masyarakat Islam terhadap ancaman pembubaran empayar Turki dan pemansuhan Khalifah Turki yang dianggap sebagai pemerintah bagi masyarakat Islam seluruhnya. Gerakan ini menentang British yang disifatkan sebagai “pembelot Islam”. Gandhi menyokong perjuangan Khilafat ini yang beliau anggap “sebagai peluang menyatukan dua masyarakat Hindu-Islam yang tidak akan datang dalam tempoh seratus tahun”. Pembubaran empayar Turki oleh Pasukan Berikat membangkitkan sentimen dan emosi keagamaan di kalangan masyarakat Islam kerana mereka menganggap Sultan Turki sebagai Amir al-Mu’minin [Pemerintah orang Beriman].

64 Ibid., hh. 256-257. Malaviya pada Mac 1922, kembali bergiat dalam Hindu Sabha (yang memberi bentuk organisasi terhadap politik komunalisme Hindu) dan Shuddhi Sabha. Beliau juga menghidupkan Hindu Mahasabha. Beberapa tahun kemudian beliau terlibat dalam beberapa persidangan menyokong pergerakan Hindhu Sabha, Shuddhi dan Sangathan. Pada pilihan raya daerah November 1926, Malaviya menggunakan slogan komunal menentang Motilal Nehru (bapa kepada Jawaharlal Nehru), yang mencetuskan pergolakan komunal terutamanya di Allahabad dan menyebabkan kemerosotan ketara perhubungan antara masyarakat Hindu-Islam. Dengan cara tersebut beliau menghidupkan tradisi nasionalisme Hindu militan, yang mana diambil oleh Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS) dan Jana Sangh

Jati, Bilangan 9, Desember 2004

selepas merdeka.

65 Ibid, h. 116.

66 Ibid, h. 131.

67 Ibid.

68 Ibid., h. 160.

69 Ibid., h. 117.

70 Sir Penderel Moon (1968), Op. Cit., hh. 98-99.

71 Ibid., h. 108.

72 Mushirul Hasan (1979), Op. Cit., h. 245.

73 Ibid., h. 192.

74 Ibid., h. 185.

75 Ibid., h. 193.

76 Ibid., h. 164. Manakala bahagian Asia dan pantai Eropah seperti Bosphorus diantarabangsakan. Sebahagian lagi mulai daripada St. Stefano ke Dalma Bagtche telah diisytiharkan sebagai pelabuhan berkepentingan antarabangsa di bawah satu suruhanjaya yang Turki tidak ada wakilnya sama sekali.

77 Sir Penderel Moon (1968), Op. Cit., h. 120.

78 Ibid. h. 121.

79 Ibid.

80 Mushirul Hasan (1979), Op. Cit., h. 194.

81 Sir Penderel Moon (1968), Op. Cit., h. 125.

82 Ibid., h. 129. Laporan Nehru atau Nehru Report antara lain mencadangkan penyelesaian masalah Hindu-Muslim dengan membuat pembahagian kawasan yang diletakkan di bawah pentadbiran Muslim seperti Sind, Wilayah Hadapan Barat Laut (North West Frontier Province) dan menyediakan kawasan pilihanraya berasingan bagi masyarakat Islam. Gandhi tidak terlibat dalam penggubalannya begitu juga tidak menghadiri mesyuaratnya, tetapi beliau bersetuju dengan berkata, "I venture to suggest that the report satisfies all reasonable aspirations and is quite capable of standing on its own merit. All that is needed to put the finishing touch to the work of the Nehru Committee is the little forbearance, a little mutual respect, a little mutual trust, a little give and take, and confidence not in our little

M. Rajantheran, Md. Afandi - Nasionalis Atau Komunalis

selves but in the great nation of which each one of us is a humble member.”

83 Ibid., h. 132.

84 Ibid., hh. 108-109. Seperti yang beliau tulis kepada salah seorang pengikutnya. Ia juga merupakan puasa terakhir baginya sebelum kematiannya.

85 Ibid., h. 109.

86 Ibid., h. 114.